

Romane Rača 1

NAIM TAHIRI

Jag heter Naim Tahiri född 1966 Vučitrn och kommer från forna Jugoslavien. Jag är en före detta fotbollsspelare och arbetar som modersmåls lärare. Jag är medveten om hur viktigt det är för barn att behärska sitt modersmål, särskilt romani, ett minoritetsspråk. Att kunna kommunicera på sitt modersmål främjar identitetsutveckling, ökar självkänslan och skapar medvetenhet om ens rötter.

Under mer än 25 år har jag undervisat i modersmålet romani. Samtidigt har jag fortsatt att vara engagerad som frivillig fotbollstränare och aktiv inom olika kulturföreningar. Genom dessa engagemanget har jag utvecklat nära relationer med unga romer, väglett dem in i samhället och delat med mig av min kunskap till de yngre generationerna.

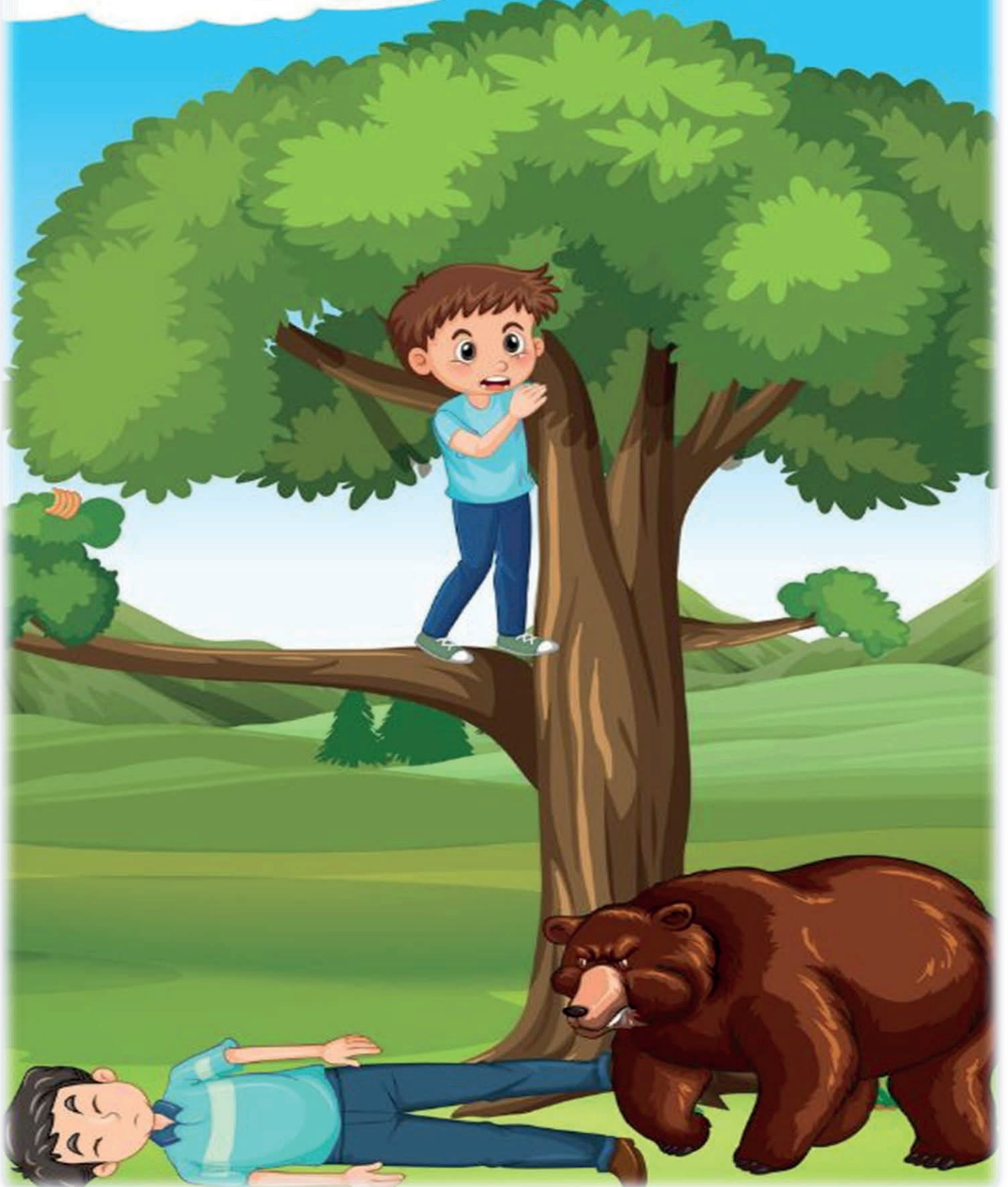
Den lärobok jag nu presenterar är unik då den är skriven på Gurbeti-dialekten. Jag hoppas att den kommer att inspirera kommande generationer av modersmåls lärare, och att de ska skriva fler böcker till våra barn för att lära sig modersmålet romani. Det är värt att notera att detta är min första lärobok och att jag har haft stor nytta av och blivit inspirerad av min utbildning i forna Jugoslavien där jag studerade serbokroatiska från grundskolan till universitetsnivå.

SO SI ANI LIBRA

1. Duj amal.....	4
2. Efta phral.....	8
3. I breška thaj o šošoj.....	12
4. I čir thaj i kokra đivesi.....	16
5. I lisica thaj i čafka.....	20
6. E mečkako čavo.....	24
7. O golubo thaj i onza.....	28
8. So čere goda arače.....	32
9. O gavutno thaj lesko čavo.....	36

DUJ AMAL

Goda đive sa jek đive, sar kaj naj gja but đivesa ano beš. Najsa balval ama baš hič, baš marakose as šudripe as tatipe. E luluda putarde pesa e riga, e patra pe kaš putarde a o voš zelenisajlo. Duj amal nisisajle ano voš, von mangle te čidenpese monde thaj kurumlje.

Kana dlje ano voš cara majdur, andar jek drom anglaljende hutlji jek mečka. Jek odma našlo, ikislo sode god šaisarda majuprepe pe jek kaš, a o dujto ačilo po drom. Khanči ni ačilolese aver več te perol pi phuv thaj te čerdol kaj si sar mulo. I mečka pašiljijese thaj late sungale, a vov ačada pi frima.

I mečka sungaja lesi ftrira, diklalje jek cara. Voj kujtisarda kaj si o manuš mulo, thaj đilipese lunde bare haponenca pe okoja rig e vošesi. Kana i mečka durili katar o manuš, okova aver manuš huljilo katar o kaš thaj late asal. E akana motomađe so vačardače i mečka ano kan.

E akana tu ašunman lače so vačardamande i mečka. Gola manuš kaj mučen pe amalen ani đungali situacia von si đungale amal.

Čera lafi

Kaj đan e duj amal?

Sose von đan ano voš?

Ko ikisloljenje po drom?

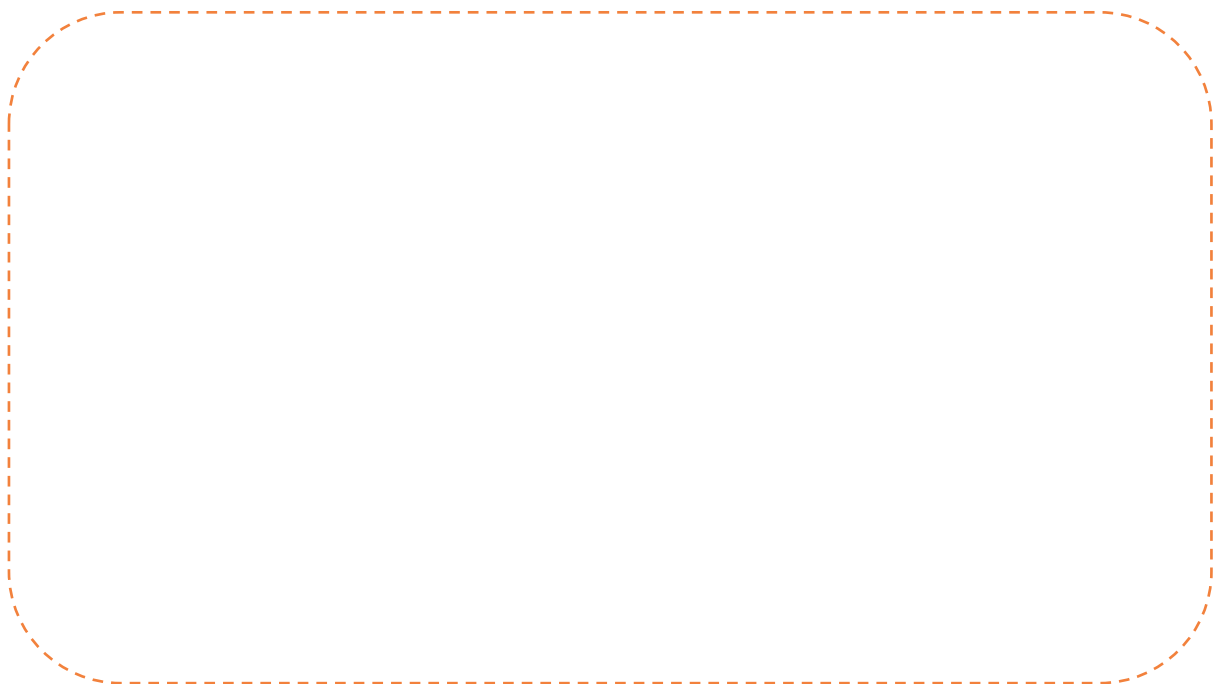
So pušlalje ljesko amal, kaj sa
po kaš?

So odgovorisardaljese
ljesko amal kaj sa pi puv?

Kujtitut te avesa tu an kaj paramiči. Nošta san tu
goda kaj našlan, a nošta san goda kaj ačilan po
drom? Škuri godljestar?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če
amaljese/amaljinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

EFTA PHRAL

Rnoisarde jekfar vakti efa pral anjek phuv. Ljen saljen bari razija maškarpe thaj niuladilje kur. Đana bašk čak vi te mudaren e životinjen. Astarena čak vi đuvde mečken thaj ruven. Bašk jek drom astarde ječe but bare zuralje mečka: Jek astardala katar o por, o dujto katar e palune pungre, o trito katar e anglune, o štarto katar e kan, o pandto katar o šoro, o šovto thaj eftato pomožinaljen.

Naxhlje but beš. E pral barile, ženisajlje thaj svako salje po čher. Akana nidičenape gja špeš. Tuj đal o vakti po cara po cara lje vi te hanpe maškarpe. Ljengo dad dikhla kaj rumisajlji ljendi razija maškar ljende. Vov akardaljen jek đive peste thaj vačardaljende:

Mungre čave, tahara te aven mande, thaj svako tumendar te ljol pesa jek ran.

O taharin kana avilje ljeste, sa e praljen saljen po jek ran ane va. Ljengo dad lajendar e rana thaj phandlaljen an anjek tuba bašk.

Mungre čave mangav te dikav sode sen zuralje. Mangav te dikav savo šail tumendar te phađol kal rana.

E pral dičenpe maškarpe thaj kandljelje. Asijek ljendar naštisarda te pađol i tuba ranenca. O purano pala jek vakti vačardaljende. Ljen po jek ran antumare va. Probin akana te pađenljen. Svako ljendar pagla pi ran but kolaj.

Mungre čave ašunen man lače, kala efa rana sen tumen. Tumen sen efa pral tumen sen zurale kana sen bašk.

Katar goda đive e pral sesa bašk thaj maj kur niuladilje.

Čera Lafi

So čerdilo kana svako
phrale salje po čer ?

Sose nisarde te
hanpe?

So čerda ljengo
dad?

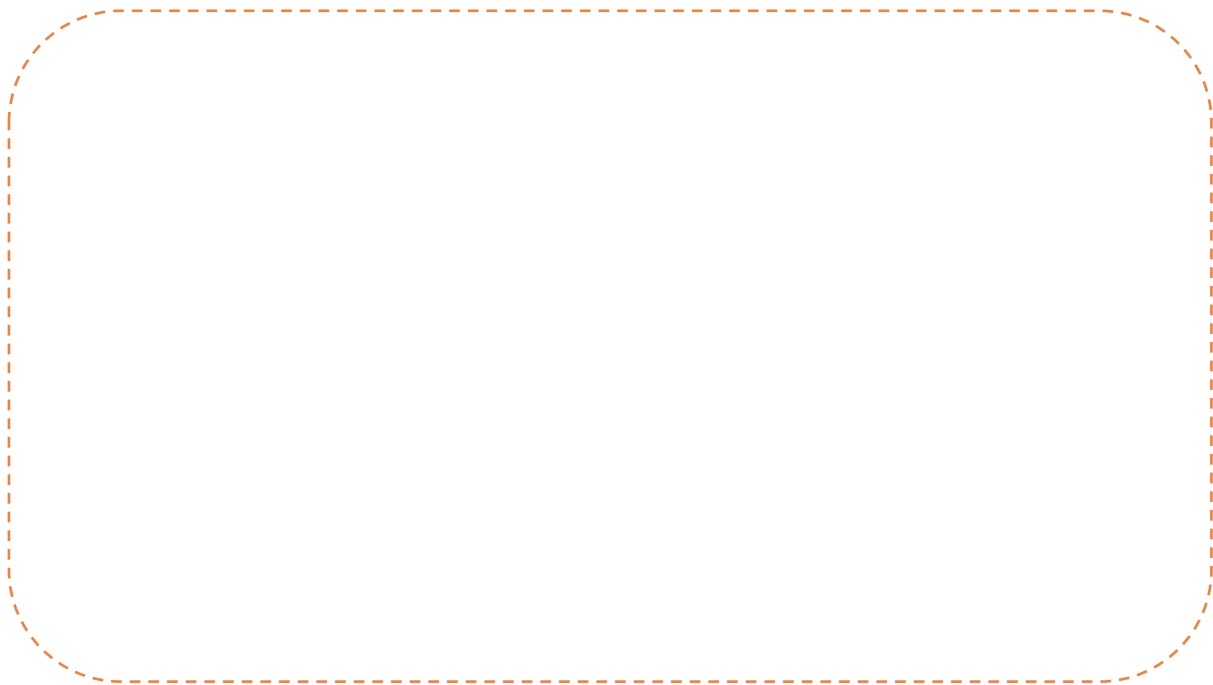
Sose ljengo dad motodaljende
sode kolaj paḏon e rana?

So sikadaljen vov?

So kujti tu sar von rnoina pala akava so ašundan?

Tusan ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če
amaljese/amaljinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

I BREŠKA THAJ O ŠOŠOJ

I breška več jek lungo vakti holjavol po šošoj, o sebepo kaj vov vačarolače, kaj khoni niđanol kana voj prastol jase phirol . Golese voj vačarda korkoro pese site akharavlje pe jek prastipe . Naštisarda maj te trpilje o sebepo kaj stanlo asala latar, kaj but pocara pirol jase but pocara prastol thaj vačardalese.

Me ka mujtivtu basi san gija špejt. Vov pe goda vačardalače, več lafonencar tu vačare breško. Kana tut situ čefi ka nisi te prasta, thaj ka dika so ka avol.

Koka avol o sudija, pušla o šošoj.

I lisica kavol sudija vačarda i Breška. Jek lačo đive o vakti sa taman baš sar mangla i breška as tatipe as šudripe. Kana sa kret e buča gati i lisica dla znako te nisin te prasten. I breška đangla kaj naj gja špejt odma nisisalji, sala volja thaj so majšpet so šaila prastola paj ni ačadol. Resli ke goda than kaj vačarde paj ni ačadol as jek drom.

E šošojese kava sa sar jek pheras. Ďi ke kov than šaj te resav štare dromencar te hutav. Vov đangla kaj ka mujtila thaj bešlo cara te pušilpese thaj lalje i ljindra. Kana uštalo la te prastol đike goda than kaj vačarde ali gothe sa več i breška tuj ašudarolje.

Čera lafi

Kas o šošoj prasal, sose?

So ljepe kan so ka čeren?

So vačardaljese i
breška ?

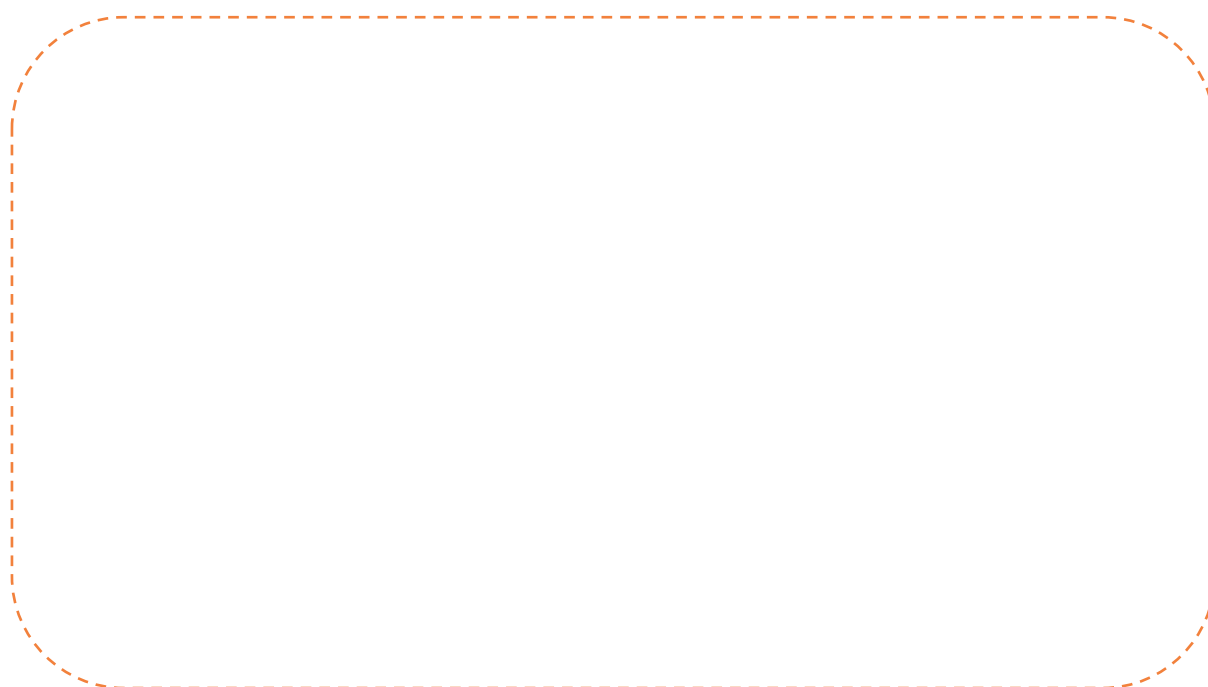
So čerda o šošoj ?

So čerda i breška?

Ko mujtisarda, sose ?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če
amaljese/amaljinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

I ČIR THAJI KOKRA ĐIVESI

Kava milaj sa majtato ane palune deš đike dešpandđ beš sa vi bršnd taman sode ivil te barol o điv . Pašo điv barile vi aver peme so ivin e manušen andare gava. O điv kal bešesko čidinisajlo, jek kokra đivesi ačili maškar i njiva ašudžarol o bršnd.

Jek čir dikla i kokra đivesi. Vrtisajlji trujal i kokra duj - trin droma ,me kaj kokra đivesi ka inđaravla ano stufurlogo. Moram te avolma te hav, o ivend si lungo thaj šelalo vačarol i čir korkore pesa. Tamn vazla i kokra te čola pe pi špinda peljiljestar. Ka vazdavnut me ni mukavnut, o dujto drom čutala pe pi špinda thaj nisisajlji kepo stufurlogo. Maškar i njiva i čir pirol thaj pirol so majšpejt te resol đđ ko stufurlogo.

Andar jek drom ječe lače zonesa e đivesi kokra pušol e čira.

Sose ni mučema, te mukljemtu najte avolma so te hav, o ivend si lungo taj šudro,vačarol i čir. Me najsem čerdi več te hanma. Me sem jek kokra kaj si čerdi rnesače. Te muklanma ani njiva pe mo tan, ječe bešese site aventu šol kokre akagja sar kaj sem me. I čir kujtisajlji jek cara, jek kokra te droiv šoljendže.

A sar ka čere goda pušol i čir. Goda ni motodolpe goda si garaipe e rnesako. Ašunma lače hon jek cekni bira thaj mukma gothe. Te iritu pala jek beš pe kav tan.

Pala jek beš i čir irisajlji ani njiva pe goda tan. I kokra đivesi ičarda pi besa.

Čera Lafi

Sose si i čir ani njiva?

Kaj mandol i čir te inđarol i
kokra đivesi?

So kujti tu sose ni mučol i čir e
kokra đivesi?

So mandol i kokra đivesi katar i čir?

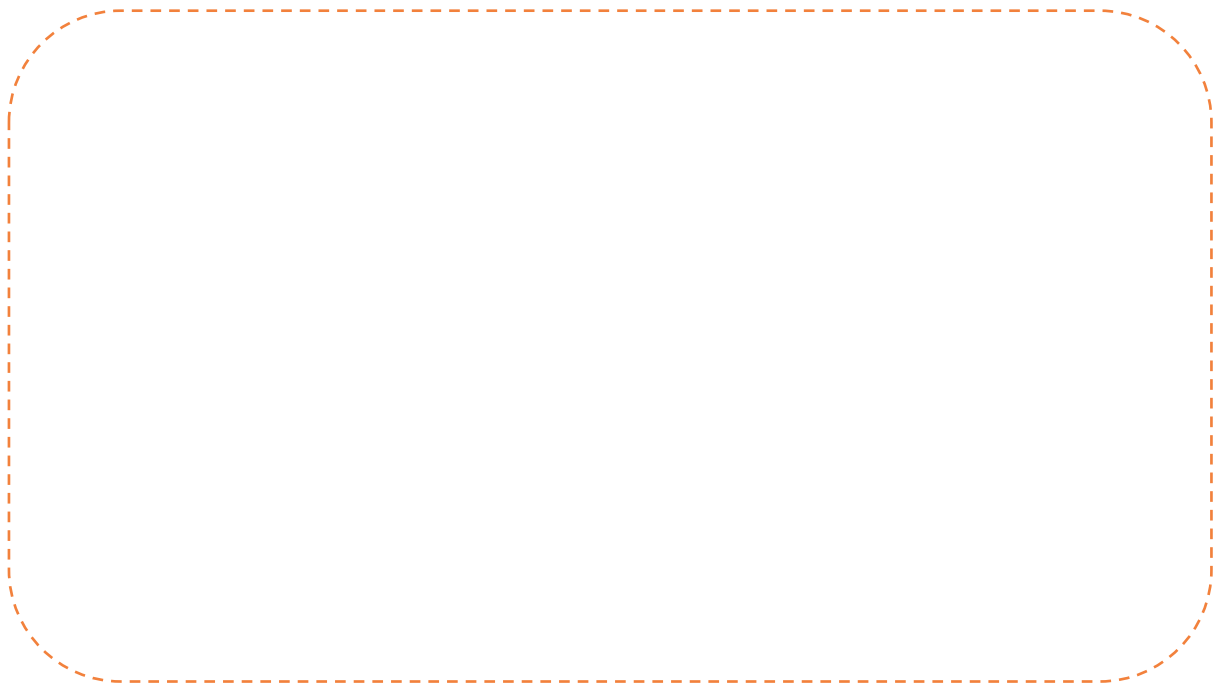
Pala o lafi maškar ljende so čerda i čir?

Ko ičarda pi besa?

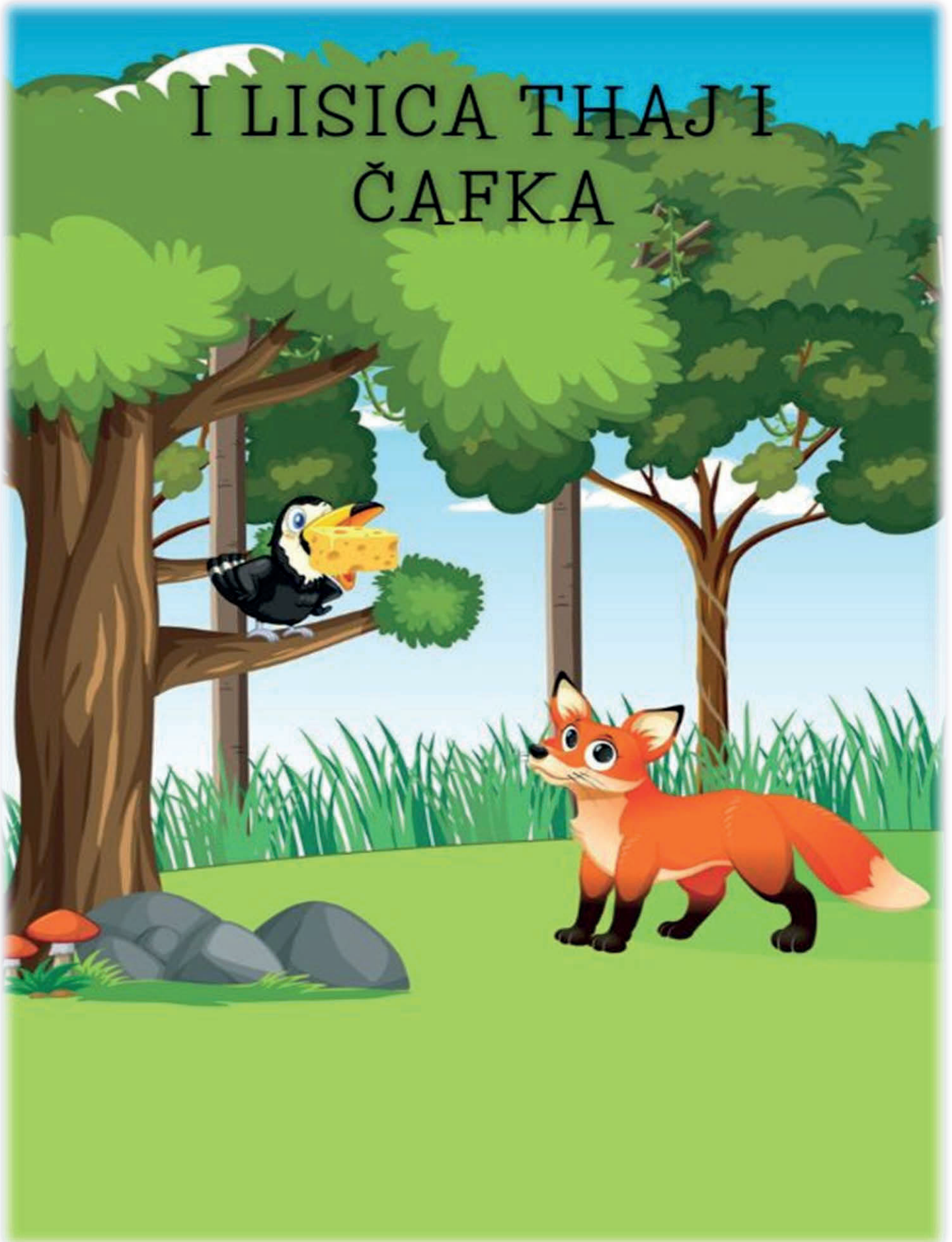
So kujti tu katar i čir ? čeresa vi
tu agja?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amaljese/amalinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

I LISICA THAJ I ČAFKA

Jek ðive i čafka urala katar o gav ði ko gav te aračolpese te hal. Akavdrom rodola čiral. Čak ano suno dičola sar hal bare kotora čiralese. Anjek cikno gav uraja ,lače bahtače angoda gav e manuš salen but buznja, bakre thaj gurumnja. Tuj ural upral jek štala dikla pe bunaresko kapako baro kotor čiralesko.

I čafka la o kotor e čiralesko thaj so majšpejt uraja ano flado e vošesko. Uraja pe jek kaš so majšpejt te hal o čiral. Več so uraja i lisica diklala thaj prastindoj ðili talo kaš, thaj nisisarda te luvdila.

Tu san bot lači čirikli vačarda voj, si tut but lače šarene phaka. Khoni ankaja dinjaja naštil te avol lači sar tu, več vi te đanesa te đilabe vačarda i lisica. E čafkače nidičilopelače kaj sila kaja behnava. Sar šail voj mandar gja đungale te kujtil, me niđanav te đilabav akana ka ašunol voj.

Voj mangla te motol e lisicače kaj đanol te đilabol. I čafka več so putarda po muj te đilabol o kotor e čiralesko pelolatar pi čar. I lisica la o kotor e čiralesko taj našli.

E mungri lači čirikljie vačarda korkore pesa, tut situt vi lači pe vi lačo zoni ali naj tut goði.

Čera lafi

Kaj dikhla i čafka o čiral?

So sa e lisica ani gođi kana dikla e čafka?

Sar hohada i lisica e čafka?

So kujti tu katar i čafka?

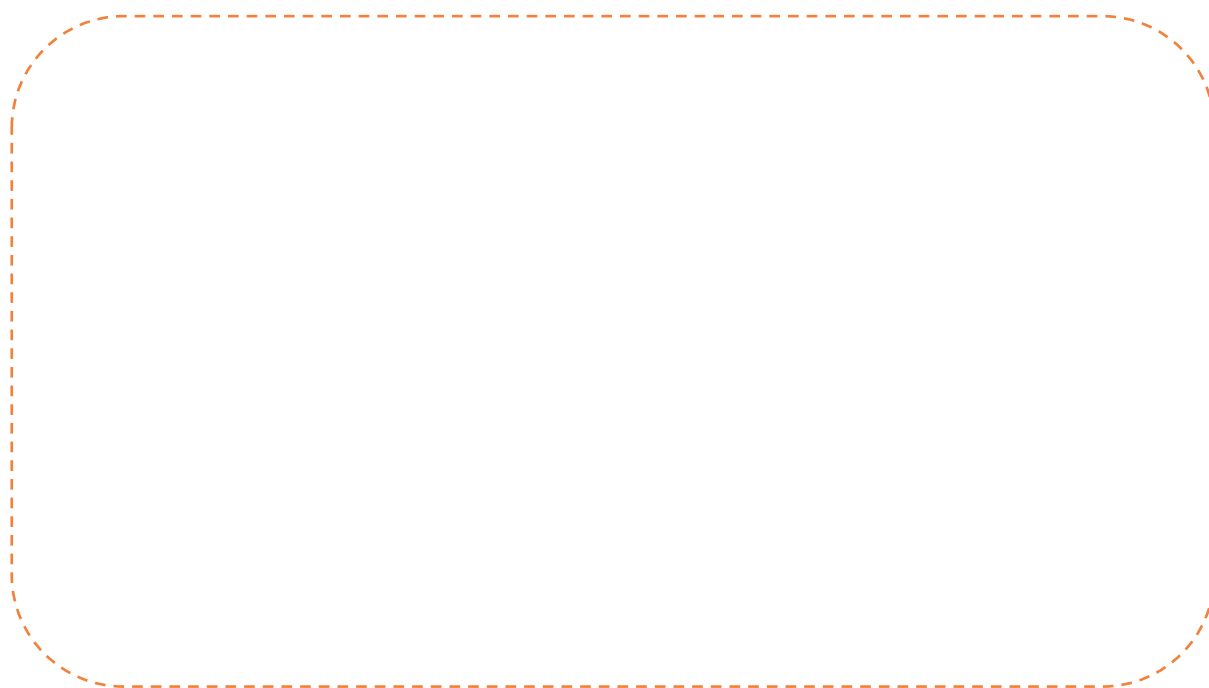
Sose i čafka hohadili ?

So kujtil i čafka đi luvdila i lisica?

Te arakhadon pale i lisica thaj i čafka sar ma ka avola lengo muhabeti?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amalese/amalinače kaj paramiči, jase crto jek sireti!

E MEČKAKO ČAVO

Svako đive i mečka pire maj e cikne čave bičalole ano voš. Vov sa e mečkako maj ocekno čavo. Voj bičalolale o sebepo te šajl so majšpejt thaj so majlače te pindarol o voš. Le najsale čefi but te avol avral, but demeli sa . Nimandola kanči te čerol.

Po cara po cara moram vi goda te sičola. Jek đive lesi dej ikisli lesa bašk ano voš.

Pala jek vakti muklale korkore ano voš. Moraja te irilpe korkore čere, paj ni pomožile khoni. Andar jek drom la te rovol zonesa, gja zurale kaj lesi dej darasa prasli đi leste te dičol so si. Asvencar ane jaka vačarda naštiv maj.

Lesi dej i mečka lale ani angali. Vov sa hala cikno več sa vi paro. Von le te irinpe čere, kana pašile pašo čer lesi dej muklale pi phuv. Đini muklale pi phuv voj niđangla so silese. Kana dikla tuj prastol palone hapore điko čer tuj asal, atere đangla kaj vov čerda pheras lasa. Akavdrom čerdan gja aver drom kur tana čere gja, holarniko vačarda lesi dej. Katar goda đive lako čavo šaj te rovola sode mandol voj ni ljolale ani angali.

Sose i mečka bičalol pe čave ano voš?

Sose lako čavo najle čefi te đal ano voš?

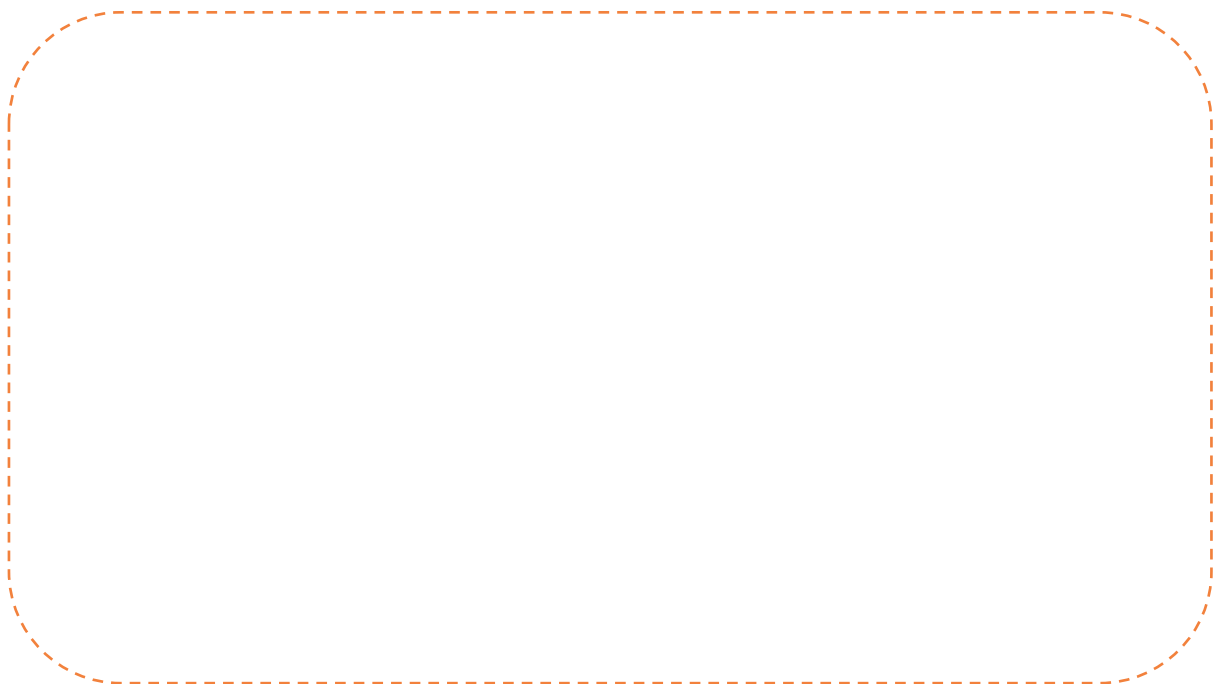
So kujti tu sose lesi dej muklale ano voš korkore ?

Sose vov rovol?

Sose lesi dej holajli?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amalese/amalinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

O GOLUBO THAJ I
ONZA

Jek lačo đive maškar o milaj, but tatipe sa bi balvavako. But životinje rodenpese flado, i phuv tatili kataro kham. Pašo paj e bubreca rodenpese patra jase remore tana piren pi phuv. Jek onza uraja ki reka . Uraja pe jek bar thaj late pijol paj. Tuj pijol paj rškaja katar o bar thaj peli ani reka thaj late tasadol.

Goda dikla jek gulubo katar jek lungo zelene fletengo kaš. Čhinda pe mujesa jek patrin thaj uraja te čudola e onzače. I onza ikisli pi patrin, bešli jekcara đi ni šučile lače paka thaj uraja.

Aver djive avilo o šumari ano voš. Tuj pirol andaro flado e vošesko dikla e gulubo pe jek purano thulo kaš .

Tuj hičil somajšpejt i puška katar pi špinda perada vi po šeširi . La i puška ampe lunde va thaj mandol te mudarol e golubo .

I onza sa tuj bešol pe jek šareni ljuljuđin dikla somandol te čerol o šumari, thaj urajalese po va. Vov darajlo e onzatar thaj miširsarda po va, a o gulubo uraja.

Čera Lfi

Rendosa čera lafi nisi katar e 1-12

1.Ko đilo ki reka?

2.Sose?

3.Pe soste uraja i onza?

4.So čerdilo e onzasa tuj pijol paj?

5.Ko dikla?

6.Kaj sa o golubo?

7.So čerda o golubo?

8.So čerda i onza?

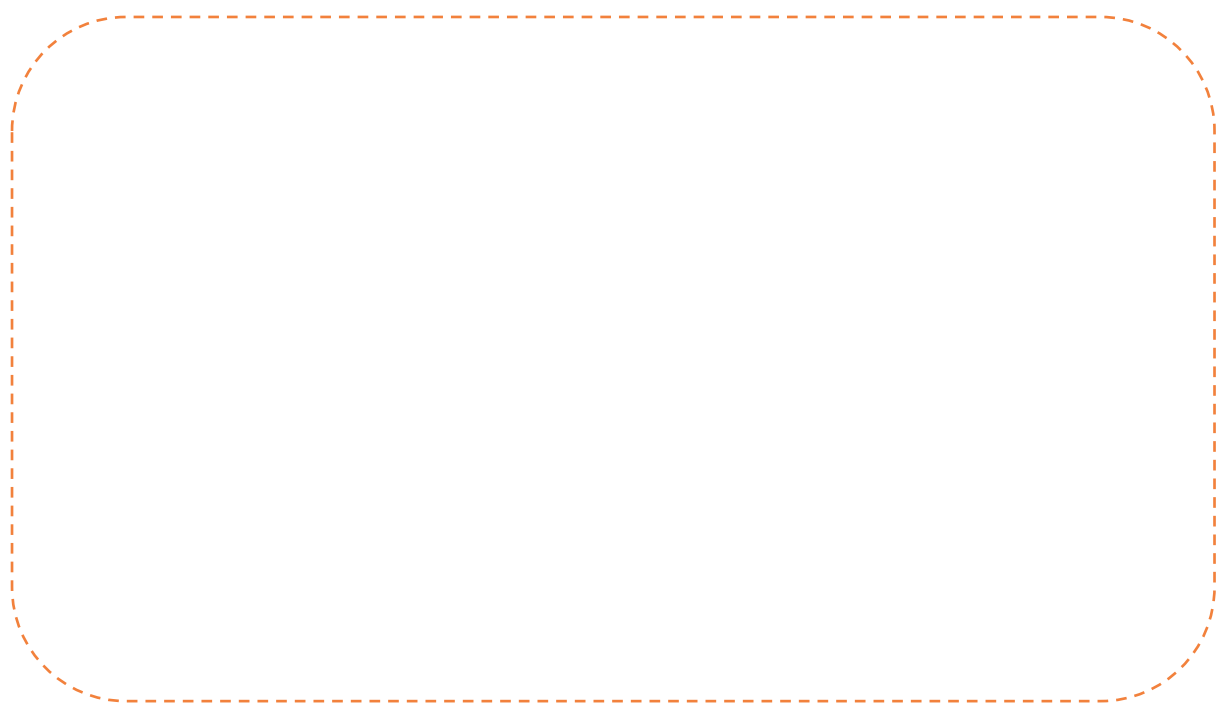
9. O dujto đive ko avilo ano voš?

10.Kas mandola o šumari te mudarol?

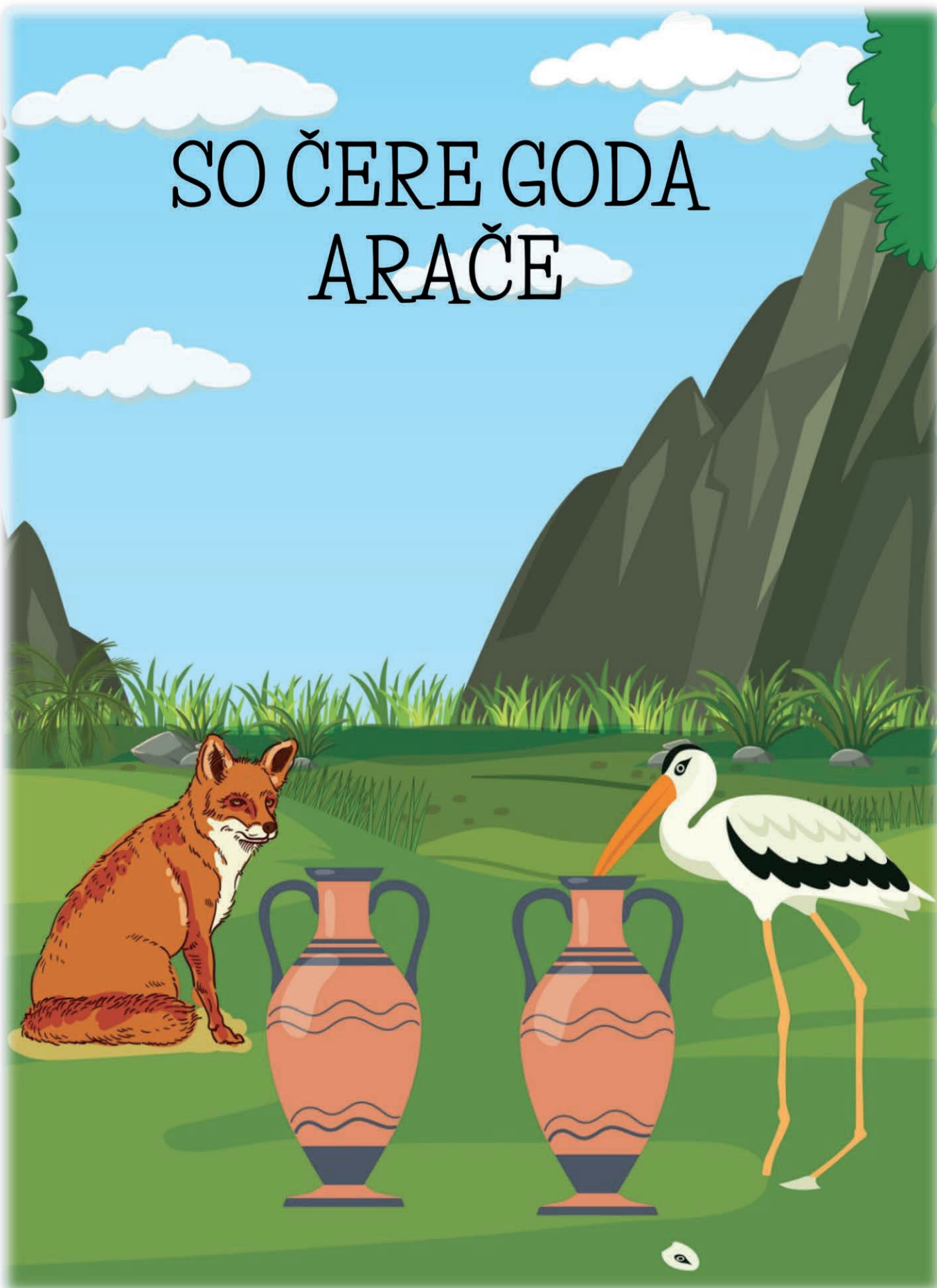
11.So čerda i onza kana dikhla e šumare?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amalese/amalinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

SO ČERE GODA ARAČE

Jek milajesko đive e lisicače sa but mrzija bilo so te čerol. Agači pare salače kaj čak mrzajala te đal te prastol pala aver životinje. Sala diška anpi koliba hamase thaj pelolače ani gođi te aračol pe purane amalina e roda. Akarda i liscida e roda po ručko.

Čirada i lisica ručkose jek zumi thaj čuta e rodače ano ravši sahana. I roda ani zumi šaisarda več te čol pi maja e kačepesi. I lisica krejt hala po hape so čutapese ano sahana.

Pala disave đivesa i roda akarda e lisica po ručko. I lisica si stalno bokhali, voj ni hal več kana si suti. Avili taman angoda vakti kana vačarda e rodače. Več so uštada o prago e čeresko, voj vačarda, savi lači sung ančo čher rodo. So čiradanamende agija lače, kafar sung dumutan ni hačarda mo lungo nak.

Goda so si tut maj but čefi, vačardalače i roda. O hape čuta i roda ane duj lunđe ibrikore, jek pese jek lače.

I lisica šajsarda samo te sungal o hape, naštisarda te lol asjek troša katar goda lačo hape. Najma drejta te holavav. Goda so čere avrese ašudar te irilpe tuče.

Čera Lafi

Ko kas akarda po ručko?

So čerda i lisica
ručokose?

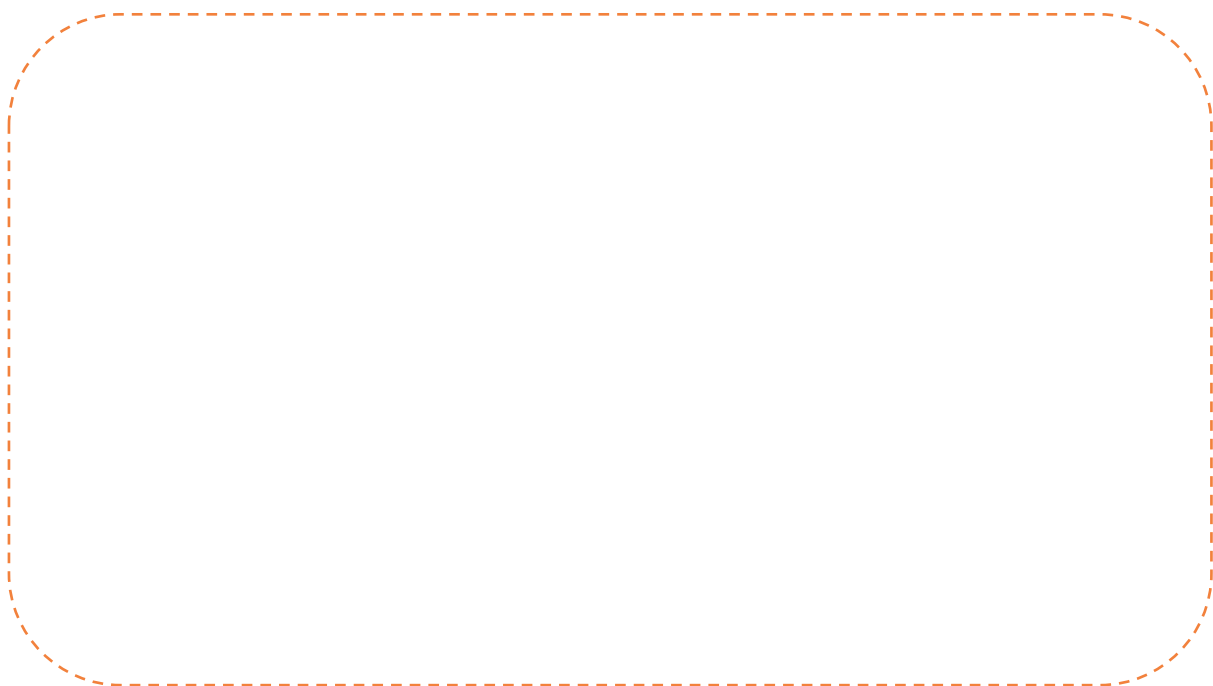
Sose i roda irisajli
bokhali čere?

So vačarol i lisica
katar i holi?

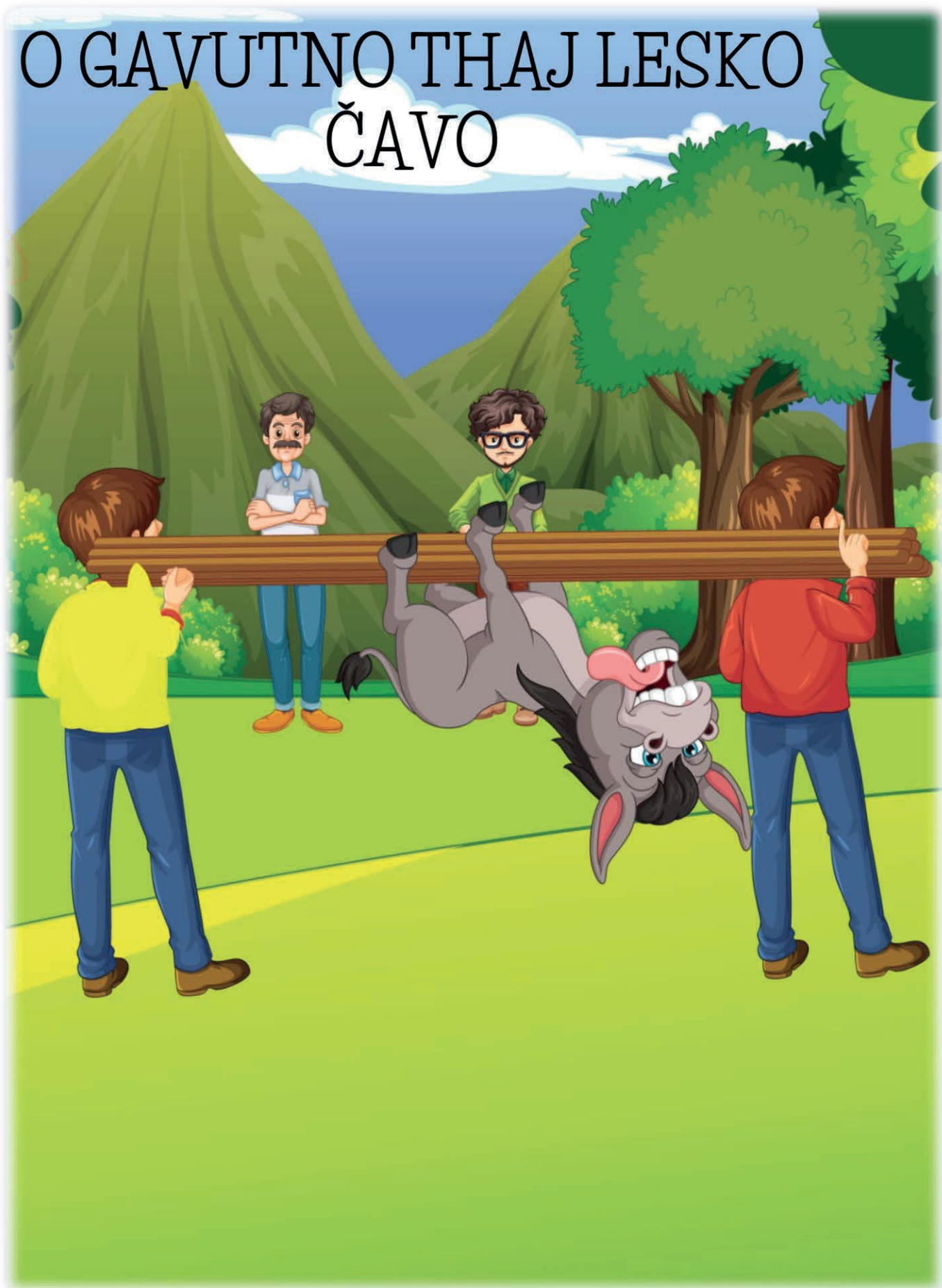
So šai te sičo tu katar kava so
ašundan?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amalese/amalinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

O GAVUTNO THAJ LESKO ČAVO

O gavotno manuš thaj lese robore čherese bešena an jek gav. Najsalen gja but sosatar te rnoin . Salen jek na gja but baro oboro cara khajna, čurke taj jek magari. Jek đive o gavutno manuš la pe čave thaj nisisajle ano pijaci ano foro te bičinien e magare.

O magari si panglo šolesa a o gavutno thaj lesko čavo phiren pala leste. Von arakadile disave manušenca, thaj le te čeren lafi lenca. Von vačardelende sese disave manuš po tan von te iklen po magari, von phiren paša le, mučen e magare te phirol bi panglo. O gavutno manuš vazdla pe čave thaj čutale po magari, a vov pirol paša leste.

Pala jek vakti arakla aver manušen von vačardelese, ni avol če lađo tu te beše po magari a čiro dad purano manuš te pirol. O gavutno manuš hularda pe čave katar o magari thaj vov ikislo pe leste. Đilo jek vakti arakla avere manušen. Savo lađo, vačarde von. Savo zuralo manuš bešol po magari a lesko cikno čavo pe cikne pungrenca piriol.

O gavutrno čuta pe čave paša peste po magari. Ni naklo but vakti arakla averen manušen. Safar manuš sen tumen, sar šajin tumen duj đene te bešen po magari. Sar niavoltumende đunahi, več so ni perol kav magari katar o paripe vačardelende e manuš.

Niđanav so te čerav te aven krejt zadovolno, so god čerav e manuš naj zadovolno, vačarda o dad pe čavese. Najamen maj so te čera več te panda e magarese pungre pe jek kaš taj te inđarale maškar amende.

So vačarda goda vi čerda, so god te čera si lađo. E manuš kaj aračenalen po drom asanapese thaj sikavena najesa pe lende, thaj vačarena save dile.

O magari darala čerola pungrenca, nervirisajlo thaj ni kandola. Taman tuj načen i phurd o kaš pađilo thaj o magari pelo ano paj thaj mulo.

Sose o gavutno manuš đal ano
pjací ?

So vačarenlese anglune manuš kaj arakadilo lenca ?

So vačarenlese kana arakadilo o dujto drom e
manušeca ?

Save manuš sikadelen majlače so kujti tu ?

O dad thaj lesko čavo kanden e manušen sose ?

Tu san ani paramiči

Kujtitu te avesa tu ani paramiči, tu kava diklan. Moto če amalese/amalinače kaj paramiči, Jase crto jek sireti!

